

Arkeologisk utredning KVARNSVEDEN

i samband med utbyggnad av Kvarnsvedens
pappersbruk, raä nr 210 och 211, Borlänge stad
och kommun, Dalarna

A RKEOLOGISK RAPPORT

2009:4

Dalarnas museum

Arkeologisk utredning
KVARNSVEDEN

i samband med utbyggnad av Kvarnsvedens
pappersbruk, raä nr 210 och 211, Borlänge stad
och kommun, Dalarna

Eva Carlsson
Anna Lögdqvist

ARKEOLOGISK RAPPORT

2009:4

Dalarnas museum

Renritning: Anna Lögdqvist och Eva Carlsson

Form: Anna Lögdqvist och Eva Carlsson

Vinjett: Sven-Olof Gudmunds

Omslag: Benedict Alexander instruerar grävmaskinisten var sökschakten ska grävas,
fotograf Anna Lögdqvist.

Rapporten kan beställas från Dalarnas museum, Box 22, 791 21 FALUN
tfn 023-76 55 00, fax 023-283 58, e-post info@dalarnasmuseum.se

© Lantmäteriverket Gävle 2006. Medgivande MS2006/02203

© Dalarnas museum 2009

Tryck: Dalarnas museum, Falun, 2009

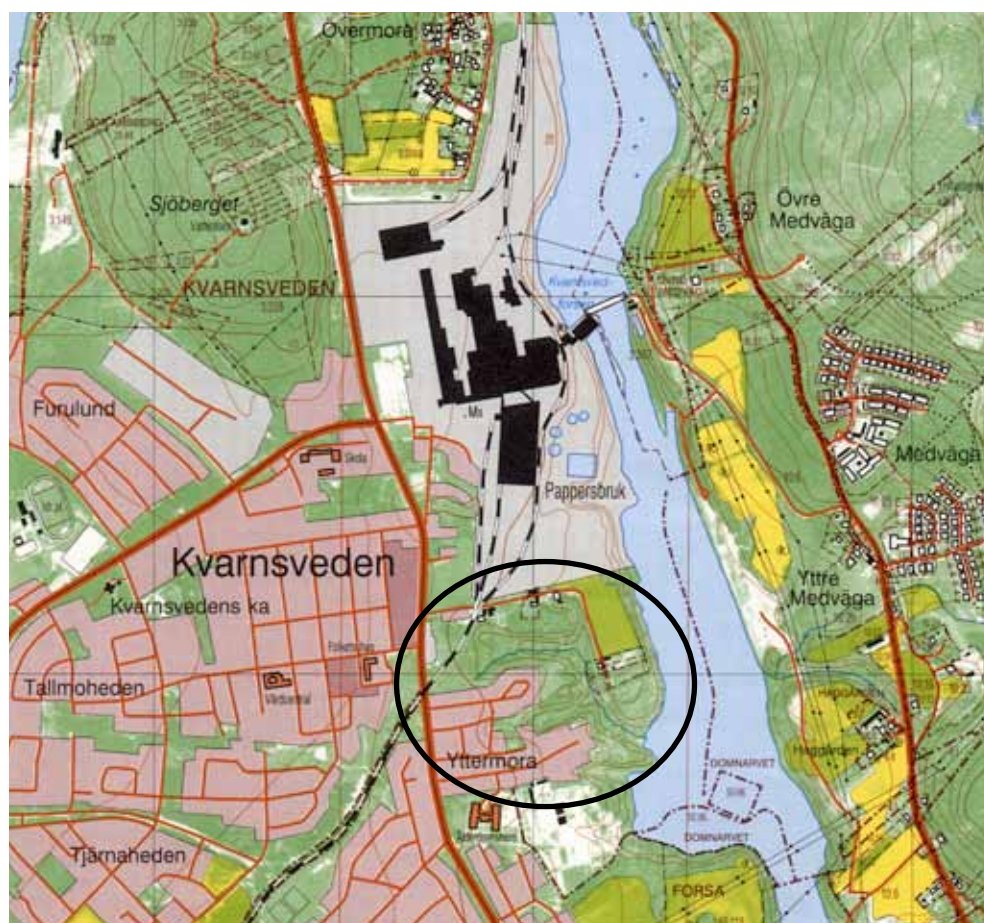
ISSN 1400-8815

Innehåll

Inledning	5
Syfte.....	6
Undersökningsmetodik.....	6
Arkivstudier.....	6
Kartanalys	6
Provgropsgrävning.....	6
Topografi	8
Fornlämningsbild.....	8
Historik.....	8
Ortnamn	8
Äldsta belägg.....	9
Kamerala förhållanden.....	9
Kartanalysens resultat	10
Lantmäteriakter	10
Bebyggelse	10
Markanvändning och rumslig organisation	10
Vägar	13
Provgropsgrävningens resultat.....	13
Område 1.....	13
Område 2.....	13
Område 3.....	15
Analys.....	15
Diskussion och konsekvenser	16
Sammanfattning	17
Referens	18
Arkiv	18
Tekniska och administrativa uppgifter	18
Bilaga 1, schaktbeskrivningar.....	19
Teckenförklaring	30

Inledning

Då Stora Enso Newsprint hade för avsikt att anlägga en ny pappersmaskin vid Kvarnsvedens pappersbruk, Borlänge stad och kommun, kom även de södra delarna av Kvarnsvedens industriområde att beröras av markåtgärder såsom personalparkering, utbyggnad av reningsverket med mera. I samband med detta genomförde Dalarnas museum en arkeologisk utredning av delar av området. Det planerade parkeringsområdet hade tidigare, dels 1991 men framför allt 2003, varit föremål för arkeologiska undersökningar (Pagoldh 1992; DM arkiv, projekt 992).

Figur 1. Utredningsområdet som var ca 45 000 m² stort låg intill älven precis söder om Kvarnsvedens pappersbruk, inom den svarta cirkeln. Utdrag ur Ekonomiska kartan. Skala 1:20 000.

Den nu aktuella utredningen omfattar en ca 45 000 m² stor yta belägen mellan Kvarnsvedens pappersbruk, Yttermora och en stor ravin (figur 1). Inom utredningsområdet planerar Stora Enso Newsprint att anlägga en bullervall utmed befintlig banvall samt en transportväg till reningsverket.

Utredningen utfördes i enlighet med länsstyrelsens beslut, dnr 431-3382-03, i mitten av juni 2003. Uppdragsgivare var Stora Enso Newsprint, Kvarnsveden Mill.

Syfte

Den arkeologiska utredningen ska klargöra om fast fornlämning förekommer inom området, samt bilda underlag för eventuella fortsatta arkeologiska åtgärder i området.

Undersökningsmetodik

Utredningen utfördes i tre steg: arkivstudier, kartanalys och provgroppsgrävning.

Arkivstudier

Arkivstudierna innefattade en sammanställning av uppgifter ur fornminnesregistret, litteratursökning samt genomgång av i första hand Dalarnas museum och Lantmäteriets arkiv.

Kartanalys

Kartanalysen syftar till att klargöra utredningsområdets markanvändning och fysiska struktur under de senaste århundradena. Detta för att förbättra möjligheterna till analys av markutnyttjande i äldre tid.

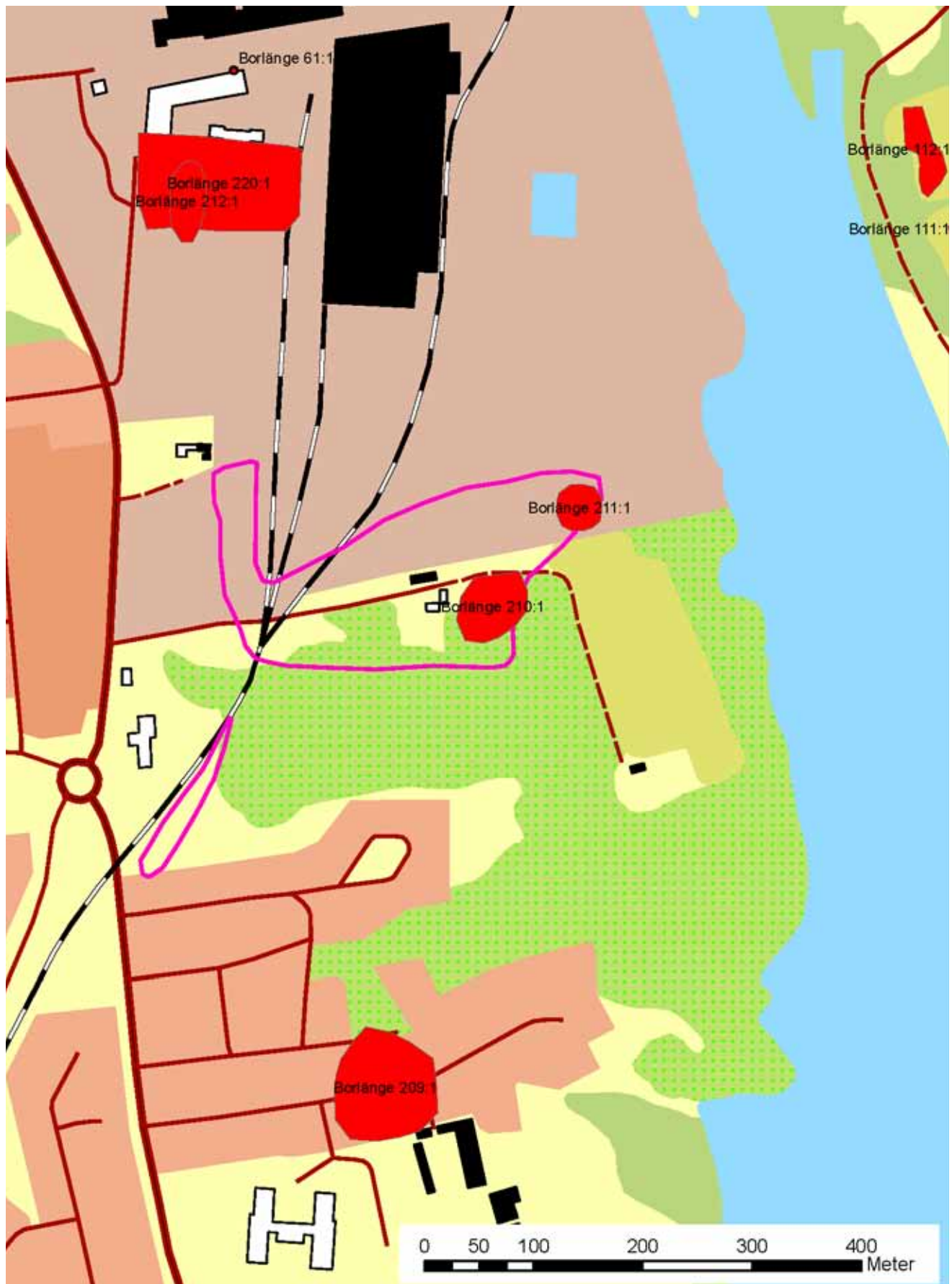
Kartstudierna har främst gjorts över byarna Nordanåker och Nordanbäck men har också i begränsad omfattning innefattat Yttermora. För att få en bättre bild av den historiska markanvändningen i utredningsområdet har två tidsplaner analyserats. För 1600-talets kulturlandskap har den geometriska jordeboken (LMV U2) och för 1800-talets landskap storskifteskartan använts. Kartanalysen har främst gällt inägomarken.

Kartorna har excerperats, anpassats till skala 1:4 000, rektifierats mot Borlänge kommuns grundkarta och renritats i dator.

Provgroppsgrävning

Mindre sökschakt grävdes med hjälp av grävmaskin utrustad med planeringskopa. Grästorv och matjordslager grävdes skiktvis bort, ner till den naturliga mon. Framkomna lämningar handrensades och dokumenterades i plan samt profil. Efter att dokumentationen var färdig lades schakten igen.

Omfattningen och placeringen av schakten styrdes av de resultat och överväganden som gjordes vid studiet av kartor och arkivalier innan provgroppsgrävningen. Förutom befintlig bostadsbebyggelse, vägar och banvall begränsades valet av sökschaktens placering av de flera meter tjocka lager med avfall från papperstillverkningen som påförts i utredningsområdets nordöstra del.

Figur 2. Inom utredningsområdet, här markerat med rosa, fanns två registrerade by-/gårdstomter, räi nr 210 och 211. De registrerade fornlämningarna är markerade med rött. Utdrag ur Fastighetskartan. Skala 1:5 000.

Topografi

Utredningsområdet breder ut sig, från Dalälven i öst över banvallen och vidare västerut mot Kvarnsvedsvägen. Den västliga begränsningen ligger ca 60 m från Kvarnsvedsvägen. Topografin i området är lätt böljande. Ett flertal bäckar rinner, eller har runnit, över marken österut mot Dalälven. Vattendragen har påtagligt format landskapet och flera kraftiga raviner har bildats. En kraftig ravin finns kvar i söder, samt den brantsluttande älvbrinken i öst. Norr om området har ett flertal raviner fyllts igen bl.a. i och med att Kvarnsvedens pappersbruk tagit marken i anspråk. Jordarten i området utgörs av lätta sedimentjordar, i huvudsak mo (Kulling & Hjelmqvist 1948).

Söder om Sulfitvägen är området beväxt med lövskog och sly. I väst har marken länge använts till odling, men tjänar idag som grönområde samt fotbollsplan. I nordöst har massor från papperstillverkningen vid pappersbruket i Kvarnsveden deponerats, vilket försvårade undersökningen i det norra området. Inom utredningsområdet finns vidare ett mindre antal bebyggda tomter, vägar samt en banvall.

Fornlämningarsbild

Nordanåkers två by/gårdstomter finns registrerade i Riksantikvarieämbetets fornminnesregister som nr 210 och 211 och Nordanbäcks by som nr 212 (figur 2). Den senare ligger inom grav och boplatsområdet nr 220, noterat i samband med förundersökningen 1991. Tomtmarkeringarna är dock inte helt korrekt överförda till ekonomiska kartan.

Undersökningar av andra byar utmed Dalälven i Stora Tuna har visat att de gamla bytomterna ofta har en lång förhistoria med bebyggelsekontinuitet från åtminstone yngre järnålder och framåt (t.ex. Islingby, Kälavet samt Yttre och Övre Hönsarvet). Intill bosättningar från denna tid har även gravar och spår av järnframställning påträffats. Därför är det mycket möjligt att även den gamla byn Nordanåker döljer en lång förhistoria.

Historik

Området runt Borlänge, med Tunaslätten, utgör ett betydande förhistoriskt och medeltida bosättningsområde med riklig förekomst av fornlämningar. Utredningsområdet inbegriper en central del av den före detta byn Nordanåkers inägor.

Ortnamn

Nordanåker och Nordanbäck ligger mellan Ytter- och Övermora byar och kan tidigare ha tillhört dem. Mor är ett naturnamn och betyder sumpig granskog och avser en örtrik barrskog, rikare beväxt och med bättre jordmån än t.ex. en hed (Ståhl 1959:86). Namnet kan således vara äldre än bebyggelsen. Benämningen Nordanåker bör ha givits i en redan etablerad bygd, medan Nordanbäck är ett naturnamn och därför svårare att tidsfästa. Då det har funnits många bäckar i området är det mest troligt att namnet är en lokal benämning som tillkommit i en etablerad bygd. Att utreda förhållanden mellan Ytter- och Övermora ryms inte i denna utredning. Konstateras kan dock att åtminstone Nordanåker bör vara namngiven utifrån en existerande bebyggelse i Yttremora. Kvarnsveden är namnet på ett odlat/svedjat markområde närmast kvarnen.

Nordanåker	silver	koppar	kor	ungdjur	får	getter	svin
Erich Jöranson	10 lod	5 skålp	8	6	6	8	4
Anders Hanson	2 lod	2	7	1	2	6	1
Oluff Mattzson	3 lod	4	8	4	5	8	3

Figur 3. Den i Älvsborgs lösen 1571 uppgivna skattepliktiga förmögenheten.

Äldsta belägg

Nordanåker och Nordanbäck saknar medeltida belägg. Mora nämns däremot första gången 1359 och kan då antingen avse Ytter- eller Övermora eller hela området varav Nordanbäck och Nordanåker är en del. Nordanåker nämns första gången i Gärder och hjälper 1535 och Nordanbäck i jordeboken 1591 (SOFI).

Enligt litteraturen är äldsta belägget för Kvarnsveden från 1843. Pappersbruket skall ha tagit namnet efter den tullmjölkvarn som låg vid Dalälven och som fanns omnämnd på lägenheten "Quarnsveden" i jordeboken 1843 (Ståhl 1959:97). Namnet torde dock vara betydligt äldre då Nordanbäcks nordligaste ängsgärde i den geometriska jordeboken från 1645 benämns Qvarnsveden (LMV U2).

Kamerala förhållanden

Nordanåker finns upptagen i 1550 års jordebok. Arealen var då 48 spannländ och brukades av två bönder med lika stora gårdar, dvs de skattade 7 öre var. Den ena gården kan avse Nordanbäck. Yttermora var en betydligt större by med 156 spannländ och brukad av tre bönder varav den ena var landbo på en krongård. Övermora var också rätt så stort, 114 spannländ brukat av fyra bönder (Samuelsson 1959:192). Ytterligare en bebyggelseenhet med namnet Nordanåker finns medtaget i slutet av jordeboken, endast 4 spannländ stor. Om den hade något samband med den ovan nämnda byn eller var en separat enhet är i nuläget omöjligt att säga. Den senare var dock mycket liten, men hårt beskattad (Samuelsson 1959:194). I samband med Älvsborgs lösen 1571 fanns tre skattskyldiga bönder noterade i Nordanåker. De hade i jämförelsevis stora gårdar (figur 3). Vid kartläggningen 1645 står Nordanbäck som ett skattehemman som skattade 12 spänner säd och bebyggd med två lika stora gårdar. Nordanåker var då också ett skattehemman som skattade 18 spänner säd och var bebyggd med två lite större gårdar, den ena skattade 10 och den andra 8 spänner säd. Yttermora bestod 1645 av två skattehemman och ett kronohemman. Kronohemmanets åkermark var markerat särskilt och därigenom framgår det tydligt hur tegarna låg i ägoblandning.

Den tullmjölkvarn vid Quarnsveden som både omtalas i jordeboken på 1800-talet och finns markerad på storskifteskartan är sannolikt betydligt äldre. Området runt kvarnen kallades Quarnsveden även 1645 och ägdes av kronohemmanet i Yttermora. Det finns ingen kvarn markerad på den kartan men det får förmodas att det ändå fanns eller hade funnits.

Kartanalysens resultat

Lantmäteriakter

Den första karteringen av inägomarken skedde i samband med upprättande av den geometriska jordeboken 1645-46 (U2:51 och 52). Inägomarken karterades också i samband med storskiftet 1834-50 (Stora Tuna 92 och 126). Då drogs också helt nya bygränser upp tvärs över de gamla gårderna. 1600-talets kulturlandskap redovisas i figur 4 och 1800-talets i figur 5.

Bebyggelse

Nordanbäcks två gårdar låg på 1600-talet i nordvästra kanten av inägomarken på gränsen till utmarken. Bebyggelsen låg kvar i samma område vid storskiftet, men gårdarna har blivit fler och det södra gårdsläget har övergivits.

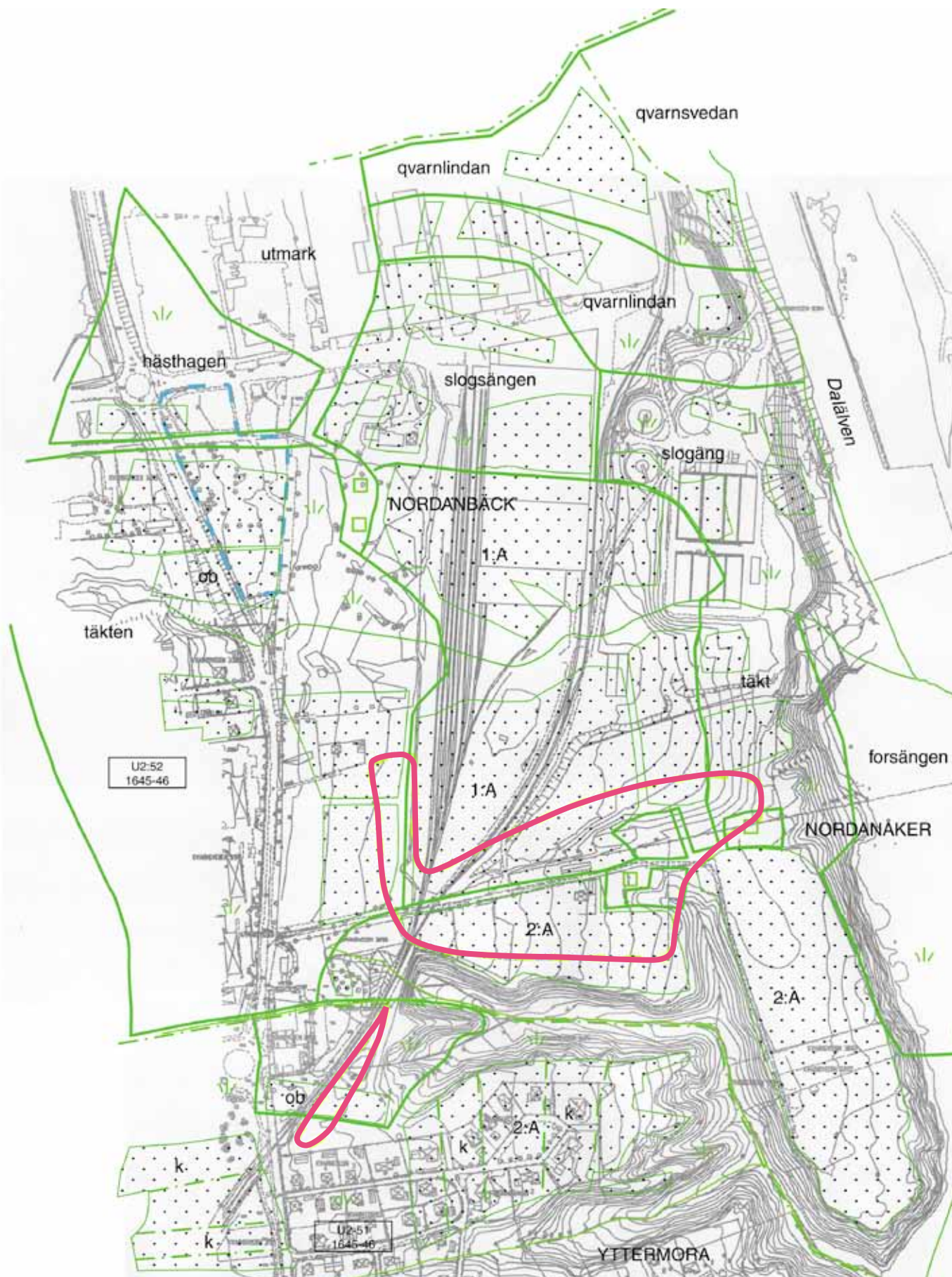
Nordanåkers två gårdar låg på 1600-talet centralt i inägomarken på separata tomter, den mindre gårdens tomt var hägnad för sig ute på ena tåkten. Mitt i byn låg tre "tomter", varav två tillhörde den större gården och på vilka brukarna skördade hö. De bebyggda tomterna låg lite mer perifert, gårdarna kan vara utflyttade. Bebyggelsen låg kvar i området på 1800-talet, men det östra gårdsläget hade övergivits.

Markanvändning och rumslig organisation

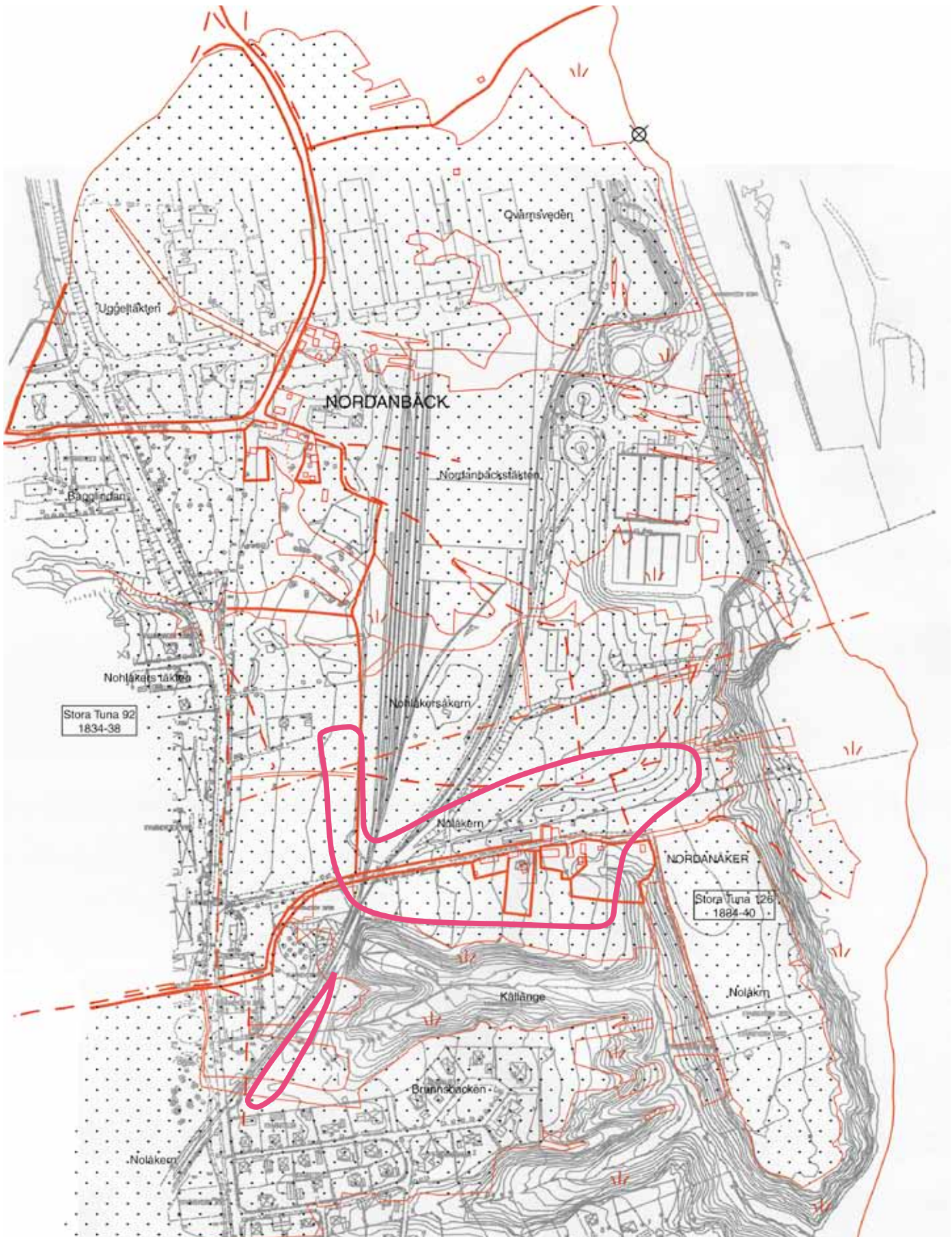
Nordanåker och Nordanbäck bör egentligen ses som en by då de på 1600-talet brukade den mesta marken samfällt. Där fanns tio större gårderna varav två brukades som åker och resten utgjorde ängsmark med lindbruk. Karteringsåret odlades säd på det norra gårdet (1:A), medan det södra (2:A) låg i träda. Några lindor låg i träda (ob). Marken brukades således i en kombination av tvåsåde och lindbruk. Åker- och ängsmark var tegskiftade och låg i ägoblandning. De två åkergårderna och de två tåkterna med lindor som låg i anslutning till åkermarken brukades gemensamt av alla fyra gårdarna. Det ena åkergärdet var beläget mellan gårdsklungorna och det andra söder om Nordanåker. Det betyder också att gårdarna i Nordanåker låg centralt mellan sädes- och trädesgårdet, medan Nordanbäck låg mer avsides norr om sädesgårdet. Trädesgårdet låg dessutom i lag mer Yttermoras trädesgårde. Alla fyra gårdarna hade dessutom del i tåkten väster om åkergårderna och i den mindre tåkten öster därom. Forsängen brukades av två gårdar i Nordanbäck och en gård i Nordanåker. Hästhagen av de två gårdarna i Nordanåker och en i Nordanbäck. Slogsängen var skiftad så att Nordanbäck hade västra delen och Nordanåker den östra. Qvarnlindan hade också delats så att Yttermora fått den södra delen och Nordanbäck den norra. Kronohemmanet i Yttermora hade dessutom del i den nordligaste Qvarnlindan. Gårdarnas åker och ängsmark låg således spritt över ett större område.

1800-talets landskap var ett utpräglat åkerlandskap, en stor del av ängsmarken hade försvunnit och gårderna hade blivit färre och större.

I delar av Nordanåker och Yttermora där ravinlandskapet är bevarat kan man konstatera att huvuddelen av marken på plåtåerna mot älven var uppodlade på 1600-talet, medan ravinsluttningar och bottnar i huvudsak brukades som äng, liksom mycket av marken i byarnas västra delar. Vid storskiftet hade stora delar av byarnas västra delar odlats upp och en del dikningsarbeten utförts medan ravinerna fortsatte att i huvudsak brukas som äng. Mindre åkrar hade tagits upp i sluttningarna.

Figur 4. 1600-talets kulturlandskap så som det redovisas i den geometriska jordeboken. I bakgrunden syns Borlänge kommuns grundkarta. Skala 1:5 000.

Figur 5. 1800-talets kulturlandskap så som det framträdde vid storskiftet. I bakgrunden syns Borlänge kommuns grundkarta. Skala 1:5 000.

Vägar

Det finns inga vägar markerade på den geometriska jordeboken. Fägator leder dock väster och norrut från Nordanbäck. Nordanåker hade på 1600-talet ingen egentlig fägata ut på utmarken. En väg bör dock ha gått västerut längs gårdsgården som skiljde de två åkergårderna. En väg/fägata fanns med samma sträckning på 1800-talet. Denna väg- och gårdesgård är en viktig struktur i landskapet. Det bör också på 1600-talet ha gått en väg över åkrar och ravin mellan de två byarna i samma sträckning som på 1800-talet. Det skulle också ge en rimlig förklaring till varför det fanns en sträng ängsmark i nordsydlig riktning tvärs över sädesgårdet.

Provgropsgrävningens resultat

Inom hela exploateringsytan grävdes 145 mindre sökschakt, 2,0–6,0x1,6 m stora. Totalt undersöktes en yta på 717 m² (448 schaktmeter) fördelade på tre mindre områden (figur 6 och bilaga 1).

Område 1

Det första området låg väster om banvallen. Området har länge använts som odlingsmark men på senare år har ytan använts som fotbollsplan. Matjorden har jämnats till och området har delvis fyllts ut med grus och sand. Sammanlagt grävdes 38 schakt i nord-sydlig riktning (figur 6 och bilaga 1, schakt 1–38).

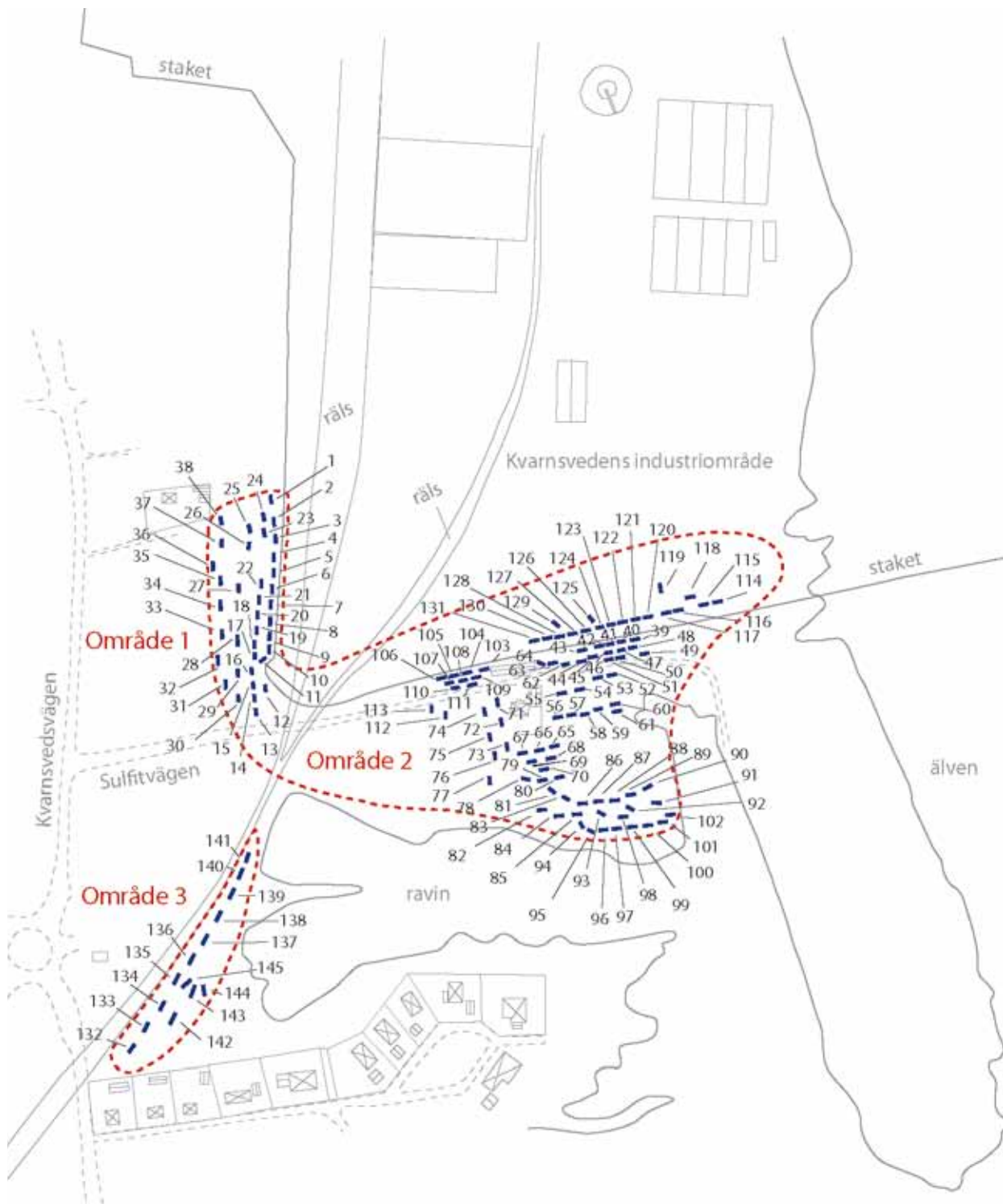
De flesta av schakten var tomma på äldre lämningar. Två av schakten i nordöst bar spår av ett dike med närmast nord-sydlig riktning. I söder fanns stora mängder kol i ett Y-format stråk i botten av schakt 14. Mest troligt har ett kolupplag funnits på platsen där delar av kolen har sjunkit ner och bevarats i en naturlig markspricka. I ett antal schakt kunde även en äldre markhorisont iaktas ca 0,25–0,3 m ner i matjorden.

Område 2

Område 2 låg mellan banvallen i öst och älven i väst. Den norra delen var till stora delar utfylld med avfall från pappersbruket och flera meter tjocka fyllnadsmassor förhindrade undersökningen i nordöst. Den södra delen är och har delvis varit bebyggd. Enligt 1640-talets geometriska karta låg två bytomter tillhörande Nordanåker i östra delen av område 2, nu registrerade som nr 210 och 211 i Riksantikvarieämbetets fornminnesregister över Borlänge stad. Sammanlagt grävdes 93 schakt, varav de flesta placerades i öst-västlig riktning (figur 6 och bilaga 1, schakt 39–131).

Många av schakten saknade äldre lämningar, framför allt i den södra delen av området. Däremot fanns bebyggelselämningar i form av syllstenar, syllstensavtryck och möjliga stolphål i ett flertal schakt i norr. Syllstensavtrycken innehöll bl.a. tegelfragment och beräknas höra till tiden kring 1600-1700-tal. Stolphålen innehöll endast sand och lite kol, inget tegel, och kan därmed vara förhistoriska. Prover från ett av stolphålen har daterats till vikingatid.

I schakt 51 fanns ett skräpigt lager innehållande murtegel, brända ben, glas och järnföremål. Några av murtegelbitarna var glaserade. Lagret indikerar bosättning i närheten, mest troligt från tiden efter 1650-talet. En smideslämning av okänd art fanns i schakt 52. I det kolrika lagret, ca 0,95 m under dagens markyta, hittades många stora bitar slagglugg, slaggsållor och murtegel. Kol ur en av slaggbitarna har daterats till senmedeltid. Om kollagret ingick som en

Skala 1:4000

Figur 6. Vid utredningen grävdes 145 sökschakt fördelade på tre delområden.

Figur 7. Skärvestenshärden påträffades i schakt 123 och betecknas "I". Kol ur härden har daterats till yngre bronsålder. Foto: Anna Lögdqvist.

del av en konstruktion eller om det representerade nedkastat material i den intilliggande slänten gick inte att avgöra. I schakt 123 fanns en tydlig skärvestenshård daterad till yngre bronsålder (figur 7).

Område 3

Område 3 låg i den södra delen av utredningsområdet i ett smalt stråk längs med järnvägen. Schakten grävdes på ett ängsområde mellan banvallen i väst och en stor ravin i öst. Sammanlagt grävdes 14 schakt i nordöst-sydvästlig riktning (figur 6 och bilaga 1, schakt 132–145).

De flesta av schakten var tomma på äldre lämningar. I söder fanns ett 1,6 m brett dike innehållande mycket ljus mo, vilket indikerar att diket kan ha en hög ålder. Diket hade nordnordväst-sydsydöstlig riktning och syntes i schakt 143, 144 och 145. Schakt 144 och 145 grävdes öster respektive väster om schakt 143, detta för att säkerhetsställa det aktuella dikets riktning. Placeringen i landskapet och den ålderdomliga fyllningen skapade misstanke om att diket skulle kunna representera ett cirkulärt gravdike vilket en gång omgivit en gravhög. Liknande gravdiken har hittats på ett flertal ställen i Stora Tuna. Dikets raka linje genom de tre schakten visade emellertid att det inte rörde sig om något cirkulärt gravdike den här gången. I schakt 139 påträffades en större nedgrävning fylld med modernt byggnadsavfall.

Analyser

Sammanlagt skickades fyra prover in för vedartsbestämning (Thomas Bartholin). Därefter valdes tre prover ut för ¹⁴C-datering (Poznan Radiocarbon Laboratory). Resultatet av analyserna redovisas i figur 8.

schakt nr.	anl.typ	kontext	trä/egenålder	¹⁴ C-ålder	1 sigma	labnr.
schakt 52	smides lämning	kol ur slaggbit	gran, <40 år	345±30 BP	1480-1630	Poz-5212
schakt 121 "F"	stolphål?	fyllning	gran, <50 år	-	-	-
			björk, <50 år	-	-	-
schakt 121 "G"	stolphål?	fyllning	barrträ, <50 år	-	-	-
			barrträ, <10 år	995±30 BP	990-1160	Poz-5290
schakt 123 "I"	hård	fyllning mot botten	björk, <50 år	2520±35 BP	790-540 f.Kr.	Poz-5214

Figur 8. Vedarts- och ¹⁴C-analyser.

Proverna ur schakt 121 "G" gick inte att vedartbestämma närmare än att kolet kommer från ett barrträd. Detta berodde på höga halter av järnockra i provet och att stora delar av kolet var kristalliskt, vilket kan ha orsakats av mycket hög värme (Thomas Bartholin).

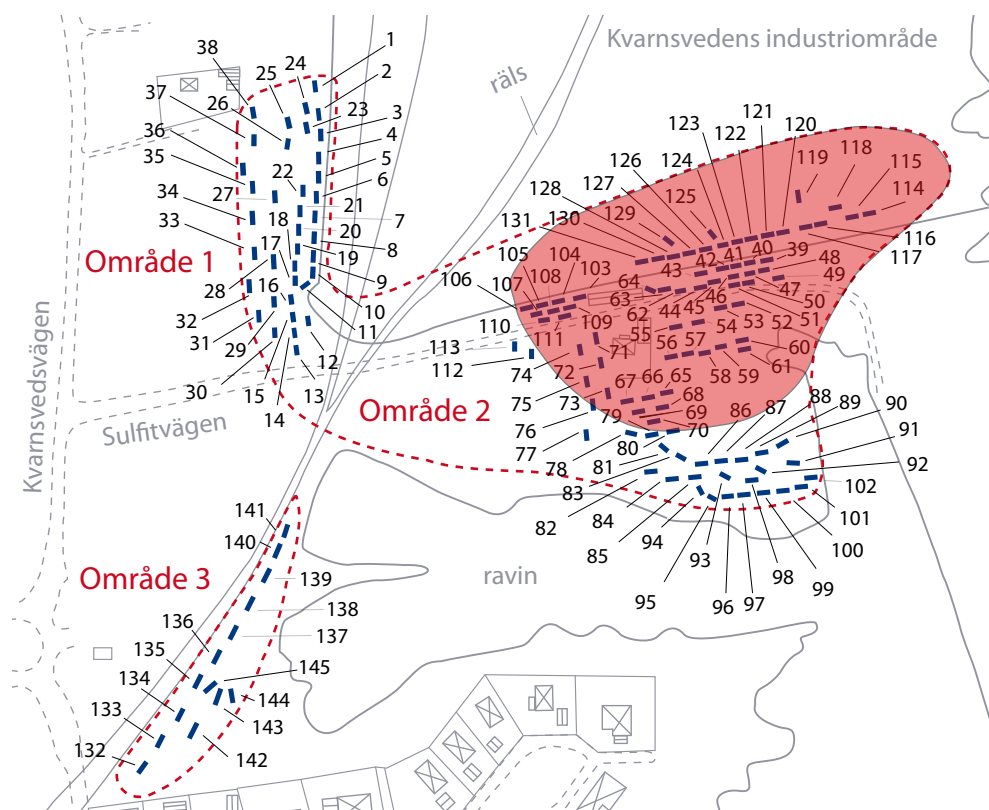
Dateringarna är kalibrerade mot OxCal software och det angivna värdet med 1 sigma innebär 68,2% sannolikhet att dateringen ligger inom tidsintervallet.

Diskussion och konsekvenser

Dateringarna från Kvarnsveden ger en fingervisning om hur gammal bosättningen i området är. Mest anmärkningsvärd är dateringen av den skärvtenshård ("I") i schakt 123 som daterades till yngre bronsålder. Om det finns bosättning i området från denna tid är svårt att avgöra. Härden kan vara bevis på detta, men den kan även vara spår av en tillfällig vistelse i området. Dateringar till bronsåldern är ovanliga i området, ett annat exempel är en datering av en förmodad kokgrop i Hönsarvet på motstående sida av Dalälven. Kokgropen hittades inom ett område med bebyggelse från såväl järnålder som medeltid. Kokgropen ¹⁴C-daterades till 3030±60 BP vilket kalibrerat med 1 sigma ger intervallet 1357–1141 f.Kr. (DM arkiv, projekt 497). Kokgropen i Hönsarvet hade förövrigt likheter gällande form och storlek med den hård som påträffades i Kvarnsveden.

Dateringen av det förmodade stolphålet ("G") i schakt 121 visar att bosättningen i Kvarnsveden förmodligen har kontinuitet åtminstone från sen vikingatid och framåt. Tidigare dateringar av en hård och kolningsgropar från en förundersökning och en huvudundersökning i Kvarnsveden år 1991 respektive 2003 visar även de på dateringar till sen vikingatid (Pagoldh 1992, DM arkiv, projekt 992).

I och med den aktuella utredningen framkom ett relativt stort antal lämningar från skilda tidsperioder. De flesta lämningarna hittades inom område 2, d.v.s. den yta som låg mellan banvallen i öst och älven i väst och som innefattade både raä 210 och 211. De daterade lämningarna visar på en aktivitet i området åtminstone från yngre bronsålder. Nedgrävningarna med datering till yngre järnålder kan mycket väl utgöra spår av järnåldersbebyggelse. Därtill påträffades flera bebyggelselämningar vilka bedömdes höra till 1600–1700-tal. Innan den planerade exploateringen av området genomförs bör en arkeologisk förundersökning genomföras, framförallt inom den östra delen – område 2, för att ytterligare ge klarhet i fornlämningsbilden i området (figur 9).

Figur 9. Det rödtonade området bedöms innehålla lämningar som bör undersökas vid en eventuell framtida exploatering. Skala 1:4 000.

Sammanfattning

Med anledning av planerad exploatering vid södra delen av Kvarnsvedens industriområde utförde Dalarnas museum en arkeologisk utredning. Utredningen omfattade arkivstudier, kartanalys och provschaktsgrävning. Kartanalysen visade att området redan under mitten av 1600-talet utgjorde en central del av Nordanåkers inägomarker. Inom exploateringsområdet låg även de två gårdslägen som dels finns omnämnda i 1550 års jordebok och dels inritade på 1640-talets geometriska karta, raä nr 210 och 211.

Provschaktsgrävningen visade att den södra och västra ytan inom exploateringsområdet var fri från äldre lämningar. Den nordöstra delen av området gick inte att undersöka då ytan har täckts av flera meter tjocka lager med avfall från pappersbruket. I den östra delen av exploateringsområdet påträffades bebyggelselämningar med såväl äldre som yngre karaktär. Ett antal syllstensavtryck och mindre nedgrävningar kan representera rester av byns tidiga bebyggelse. I ett av schakten påträffades lämningar från smidesverksamhet i form av ett skräpigt lager innehållande stora mängder smidesslagg och skällor tillsammans med kolrik sand och tegelfragment. En kolbit ur en av slaggskällorna har daterats till 1470–1640. Vidare påträffades två tegelfria stolphålsliknande nedgrävningar, varav en daterats till sen vikingatid, samt en skärvstenshård vilken daterats till yngre bronsålder. Dessa lämningar visar möjligen på föregångare till Nordanåkers två kända 1550-/1600-tals gårdar.

Dalarnas museum anser att den östra delen av område 2, kring raä nr 210 och 211 (rödtonat område i figur 9), bör betraktas som ett sammanhängande fornlämningsområde som helhet. Vid eventuella framtida exploateringsplaner bör därför ytterligare arkeologiska undersökningar göras, dels för att närmare avgränsa bebyggelselämningarna och dels för att närmare studera dem. Område 1 och 3 kräver inga vidare arkeologiska åtgärder.

Referens

- Kulling, O & Hjelmqvist, S 1948. Beskrivning till kartbladet Falun. Sveriges geologiska undersökningar serie Aa. Stockholm.
- Pagoldh, M 1992. Rapport efter arkeologisk provundersökning inom Kvarnsveden 12 853, Borlänge stad och kommun, Kopparbergs län, Dalarna. Dalarnas museum arkeologisk rapport 1992:6. Stencil.
- Samuelsson, E 1959. Medeltid och femtonhundratals. Stora Tuna en sockenbeskrivning. Stora Tuna.
- Ståhl, H 1959. Tunabygdens ortnamn och gårdsnamn. Stora Tuna en sockenbeskrivning. Stora Tuna.

Arkiv

- Borlänge kommuns arkiv. Älvsborgs lösen 1571. Avskrift.
- Dalarnas museums arkiv, projekt 497 och 992.
- Lantmäterimyndigheten i Falun
Arkivservice, Stora Tuna 92 och 126
- Lantmäteriverket i Gävle
Forskningsarkivet U2:51 och 52
- Riksantikvarieämbetet, Stockholm: fornminnesregistret
- Språk och folkminnesinstitutet (SOFI), Namnavdelningen, Uppsala

Tekniska och administrativa uppgifter

Länsstyrelsens diarienummer:	431-3382-03
Länsstyrelsens beslutsdatum:	2003-05-16
Ekonomiskt kartblad:	13525
Socken:	Borlänge stad
Fornlämning, raä nr:	210, 211
Koordinater, SV	x 671097
(RT 90, 2,5 gon V):	y 147874
Höjd (RH 70):	138/156 m.ö.h.

Uppdragsgivare:	Stora Enso Newsprint, Kvarnsveden Mill
Utförandtid:	18-23 juni 2003
Undersökningsyta:	45 000 m ²
Utredningsyta:	717 m ²
Tidsåtgång:	Arkivstudier: 4 timmar Kartanalys: 8 timmar Provgropar: 34 timmar
Grävmaskintid:	32 timmar
DM projektnummer:	997
DM diarienummer:	129/03
Arkeologisk personal:	Benedict Alexander Eva Carlsson (kartanalys) Anna Lögdqvist (undersökningsledare)
Projektansvarig:	Fredrik Sandberg

Dokumentationsmaterialet förvaras på Dalarnas museum.
Inga fynd tillvaratogs.

Område 1

Schakten grävdes i huvudsak i nord-sydlig riktning över en fotbollsplan. Om inget annat anges bestod den opåverkade, naturliga marken av beige sandig mo. Alla schakt var 1,6 m breda.

Schakt 1

Längd: 2,5 m
Djup: 0,35-0,4 m
Matjord: 0,35 m
Koordinater: x 671132 y 147884
På ca 0,25 m djup fanns en äldre markhorisont. I schaktet iaktogs ett 0,6 m brett dike med N-S riktning. Diket innehöll relativt humös matjord.

Schakt 2

Längd: 2,6 m
Djup: 0,4 m
Matjord: 0,4 m
De undre 0,08 m av matjorden innehöll en relativt stor mängd kol.

Schakt 3

Längd: 2,6 m
Djup: 0,55 m
Matjord: 0,5 m
En äldre markhorisont iaktogs på 0,4 m djup.

Schakt 4

Längd: 2,8 m
Djup: 0,5 m
Under grässvålen fanns ett ca 0,2 m tjockt, påfört grus- och sandlager. Därunder fanns ett 0,3 m tjockt matjordslager direkt på den naturliga marken. I schaktet iaktogs ett 0,6 m brett dike med NNO-SSV riktning.

Schakt 5

Längd: 3,0 m
Djup: 0,5 m
Matjord: 0,5 m
På 0,4 m djup iaktogs en äldre markhorisont. I schaktets botten iaktogs även marksprickor fyllda med ljus matjord och kol.

Schakt 6

Längd: 3,0 m
Djup: 0,45 m
Matjord: 0,45 m
På 0,3 m djup iaktogs en äldre markhorisont. I schaktet fanns även en rund, 0,8 m i diameter, och grund mörkfärgning innehållande ljus matjord och kol.

Schakt 7

Längd: 3,0 m
Djup: 0,5 m
Under grässvålen fanns ett ca 0,1-0,2 m tjockt, påfört sand- och gruslager. Därunder fanns ett 0,3 m tjockt matjordslager.

Schakt 8

Längd: 2,5 m
Djup: 0,55 m
Under grässvålen fanns ett ca 0,15 m tjockt, påfört sand- och gruslager. Därunder fanns ett 0,4 m tjockt matjordslager, med en äldre markhorisont på 0,35 m djup.

Schakt 9

Längd: 2,8 m
Djup: 0,5 m
Under grässvålen fanns ett 0,2-0,25 m tjockt, påfört sand- och gruslager. Därunder fanns ett 0,24 m tjockt matjordslager, med en äldre markhorisont på ca 0,37 m djup.

Schakt 10

Längd: 2,8 m
Djup: 0,6 m
Under grässvålen fanns ett 0,25 m tjockt, påfört sand- och gruslager. Därunder fanns ett 0,27 m tjockt matjordslager, med en äldre markhorisont på 0,37 m djup. Det underliggande, äldre matjordslagret hade en rinnig botten och infiltrerade ner i den underliggande mon ytterligare ca 0,08 m.

Schakt 11

Längd: 3,0 m
Djup: 0,55 m
NO-SV riktning
Under grässvålen fanns ett 0,2 m tjockt sand- och gruslager. Därunder fanns ett 0,35 m tjockt matjordslager med en diffus äldre markhorisont på 0,35 m djup.

Schakt 12

Längd: 2,5 m
Djup: 0,5 m
Under grässvålen fanns ett 0,2 m tjockt sand- och gruslager. Därunder fanns ett 0,3 m tjockt matjordslager, med en äldre markhorisont på 0,4 m djup. I schaktets sydöstra hörn syntes spår av en tidigare modern schaktning. I den nordvästra kanten syntes en rundad mörkfärgning innehållande ljus matjord och kol.

Schakt 13

Längd: 2,0 m

Djup: 0,52 m

Matjord: 0,35 m

Koordinater: x 6711214 y 1478829

Matjordslagret hade en rinnig botten och infiltrerade ner i den underliggande mon ytterligare 0,12 m. Schaktet grävdes något för djupt.

Schakt 14

Längd: 4,0 m

Djup: 0,4-0,45 m

Matjord: 0,4 m

De undre 0,1- 0,2 m av matjordslagret innehöll en större mängd kol. I schaktets botten iaktogs ett närmast Y-format stråk bestående av äldre matjord och stora mängder kol. Möjligen kan det ha funnits ett kolupplag på platsen där delar av kolet lagt sig i en naturlig markspricka.

Schakt 15

Längd: 2,2 m

Djup: 0,4 m

Matjord: 0,3 m

Under matjorden fanns en äldre markhorisont på 0,2 m djup. Den underliggande, äldre matjorden infiltrerade ner ytterligare 0,1 m ner i den naturliga mon.

Schakt 16

Längd: 2,2 m

Djup: 0,6 m

Matjord: 0,55 m

På 0,35 m djup iaktogs en äldre markhorisont. Det underliggande, äldre matjordslagret innehöll mycket sot och kol mot botten.

Schakt 17

Längd: 2,0 m

Djup: 0,45 m

Matjord: 0,45 m

På 0,3 m djup iaktogs en äldre markhorisont. Det underliggande, äldre matjordslagret innehöll mycket sot och kol mot botten.

Schakt 18

Längd: 2,0 m

Djup: 0,4 m

Matjord: 0,38 m

Matjordslagret hade en rinnig botten. I schaktets botten iaktogs en markspricka innehållande sotig matjord.

Schakt 19

Längd: 2,2 m

Djup: 0,38 m

Matjord: 0,3 m

Matjordslagret hade en rinnig botten och infiltrerade ner i den naturliga mon ytterligare 0,08 m.

Schakt 20

Längd: 2,4 m

Djup: 0,3 m

Matjord: 0,3 m

Schakt 21

Längd: 2,5 m

Djup: 0,4 m

Matjord: 0,3 m

Schaktet grävdes något för djupt.

Schakt 22

Längd: 4,0 m

Djup: 0,4 m

Matjord: 0,4 m

På 0,3 m djup iaktogs en äldre markhorisont. Det underliggande, äldre matjordslagret innehöll mycket sot och kol. I schaktet iaktogs nedgrävningen för ett modernt dike i Ö-V riktning, vilket även syntes ovan mark som avdelare för fotbollsplanerna. Diket innehöll endast modern fyllning.

Schakt 23

Längd: 2,5 m

Djup: 0,4 m

Matjord: 0,35 m

Matjordslagret hade en rinnig botten och infiltrerade ner i den naturliga mon ytterligare 0,05 m.

Schakt 24

Längd: 3,0 m

Djup: 0,35 m

Matjord: 0,35 m

Schakt 25

Längd: 3,0 m

Djup: 0,35 m

Matjord: 0,25 m

I schaktets botten iaktogs en markspricka fylld med kol- och sotrik matjord.

Schakt 26

Längd: 3,0 m

Djup: 0,4 m

Matjord: 0,3 m

Schaktet grävdes något för djupt.

Schakt 27

Längd: 2,5 m

Djup: 0,48 m

Matjord: 0,45 m

På 0,25 m djup iaktogs en äldre markhorisont.

Schakt 28

Längd: 4,5m
Djup: 0,44 m
Matjord: 0,4 m
Matjorden infiltrerade ner ytterligare 0,04 m ner i den naturliga mon.

Schakt 29

Längd: 3,2 m
Djup: 0,5 m
Matjord: 0,45 m
På 0,3 m djup iaktogs en äldre markhorisont.

Schakt 30

Längd: 4,0 m
Djup: 0,45 m
Matjord: 0,45 m
Direkt under grässvålen och ytterligare 0,1 m ner innehöll matjorden mycket modernt skräp som taktegelfragment, glas och delar av LP-skivor.

Schakt 31

Längd: 2,5 m
Djup: 0,4 m
Matjord: 0,4 m
På 0,2 m djup iaktogs en äldre markhorisont. Det underliggande, äldre matjordslagret innehöll mycket sot och kol.

Schakt 32

Längd: 3,0 m
Djup: 0,35 m
Matjord: 0,35 m

Schakt 33

Längd: 3,0 m
Djup: 0,35 m
Matjord: 0,35 m

Schakt 34

Längd: 6,0 m
Djup: 0,4 m
Matjord: 0,4 m

Schakt 35

Längd: 3,0 m
Djup: 0,35 m
Matjord: 0,35 m

Schakt 36

Längd: 5,2 m
Djup: 0,2-0,34 m
Matjord: 0,2-0,34 m

Schakt 37

Längd: 2,5 m
Djup: 0,4 m
Matjord: 0,4 m

Schakt 38

Längd: 4,5 m
Djup: 0,35 m
Matjord: 0,35 m
Koordinater: x 671134 y 147884
I schaktets botten fanns en markspricka innehållande mycket sot och kol.

Område 2

Schakten grävdes inom ett större område på och kring befintlig gårdstomt samt ängsmarker. I områdets östra del finns två gårdstomter tillhörande Nordanåkers gamla by, registrerades som nr 210 och 211 i Riksantikvarieämbetets fornminnesregister för Borlänge stad. Schakten grävdes i huvudsak i öst-västlig riktning. Om inget annat anges bestod den naturliga marken av ljusbeige sandig mo. Alla schakt var 1,6 m breda.

Söder om befintligt staket:

Schakt 39

Längd: 2,5 m
Djup: 0,4 m
Matjord: 0,2 m
Koordinater: x 671125 y 147909
Schaktet grävdes något för djupt. Den naturliga marken bestod av sand.

Schakt 40

Längd: 3,0 m
Djup: 0,25m
Matjord: 0,15 m

Schakt 41

Längd: 3,4 m
Djup: 0,25 m
Matjord: 0,25 m
I schaktets sydöstra del fanns en rundad mörkfärgning innehållande humös mo med inslag av kol. Möjligen kan detta representera ett syllstensavtryck. Anläggningen undersöktes inte ytterligare.

Schakt 42

Längd: 3,4 m
Djup: 0,35 m
Matjord: 0,25-0,3 m
I schaktet observerades en närmast kvadratisk nedgrävning, 0,3x0,3 m innehållande beige, humös sand. Nedgrävningen var troligen sentida och grävd med spade. I botten av matjorden iaktogs ett skaft från en kritpipa.

Schakt 43

Längd: 4,0 m
Djup: 0,32 m
Matjord: 0,3 m

I schaktets norra del fanns två rundade mörkfärgningar innehållande humös sand, mindre stenar samt tegelfragment. Troligen är anläggningarna sentida med tanke på det humösa innehållet.

Schakt 44

Längd: 3,6 m

Djup: 0,4 m

Under grässvålen fanns ett ca 0,15 m tjockt gruslager samt en modern filtmatte. Därunder fanns ett ca 0,2 m tjockt matjordslager.

Schakt 45

Längd: 3,0 m

Djup: 0,43 m

Matjord: 0,35 m

I botten av schaktet fanns plogspår i Ö-V riktning.

Schakt 46

Längd: 3,0 m

Djup: 0,3-0,35 m

Matjord: 0,3-0,35 m

I botten av schaktet fanns plogspår i Ö-V riktning.

Schakt 47

Längd: 3,2 m

Djup: 0,35 m

Matjord: 0,35 m

I den sydvästra delen av schaktet observerades en rundad mörkfärgning med fortsättning under den södra och västra schaktkanten. Mörkfärgningen var humös och innehöll en del tegelfragment. I botten av schaktet fanns plogspår i Ö-V riktning.

Schakt 48

Längd: 3,0 m

Djup: 0,37 m

Matjord: 0,35 m

I schaktet fanns spår av rännilar i N-S riktning innehållande ljusgrå sand och kol. Den naturliga marken bestod av sand.

Schakt 49

Längd: 3,7 m

Djup: 0,5 m

Under grässvålen fanns ett 0,25 m tjockt grusblandat matjordslager. Därunder iaktogs en äldre markhorisont med ett underliggande, 0,2 m tjockt, äldre matjordslager. I schaktets mitt fanns en närmast rund mörkfärgning innehållande ljusgrå sand, 0,9 m i diameter. Möjligen representerar färgningen en nedgrävning/stolphål.

Schakt 50

Längd: 3,0 m

Djup: 0,65 m

Matjord: 0,4 m

Under matjorden fanns ett tunt sandlager. Därunder fanns ett, 0,22 m tjockt, äldre matjordslager. I schaktets östra del fanns två rundade mörkfärgningar innehållande ljusgrå sand med inslag av kol och tegelfragment. Mörkfärgningar hade relativt skarpa kanter varför de troligen inte har någon hög ålder.

Schakt 51

Längd: 3,4 m

Djup: 0,5 m

Matjord: 0,35 m

Under matjorden fanns ett äldre avvikande lager. Detta lager var 0,15 m tjockt och innehöll mycket skräp som murtegel, brända ben, glas och järnföremål. Vissa av murtegelbitarna var glaserade. I schaktets botten fanns även djupare stråk i N-S riktning innehållande den äldre matjorden. Lagret indikerar bosättning i närheten, troligen från tiden efter 1650.

Schakt 52

Längd: 3,0 m

Djup: 1,4 m

Koordinater: x 6711221 y 1479067

Under grässvålen fanns flera påförda lager. Överst syntes ett 0,4 m tjockt och flammigt sandlager. Därunder fanns ett 0,15 m tjockt mörkt matjordslager, vidare ett 0,3 m tjockt lager med ljus och humös sandig mo. Därunder fanns ett 0,1 m tjockt ljusbeige sandlager. På 0,95 m djup påträffades en smideslämning bestående av ett 0,3 m tjockt lager innehållande relativt stora mängder slagg, kol och tegel. Lagret syntes i den västra delen av schaktet och fortsatte vidare in under den västra schaktväggen. Om lagret ingick i en konstruktion eller representerade nedkastat material i den intilliggande slänten gick inte att avgöra. Schaktet vattenfylldes relativt fort, vilket försvårade dokumentationsarbete. Ett urval av slaggen togs in och kol ur en av slaggsvallorna har daterats till senmedeltid. Schaktet fotograferades.

Schakt 53

Längd: 3,0 m

Djup: 0,4 m

I schaktet påträffades en modern husgrund därför grävdes schaktet inte djupare.

Schakt 54

Längd: 3,0 m

Djup: 0,5 m

Under grässvålen fanns ett ca 0,2 m tjockt gruslager. Därunder fanns ett 0,2 m tjockt matjordslager. I schaktets östra kant fanns en stor modern nedgrävning fylld med grus och tegel. I den västra kanten fanns två runda mörkfärgningar innehållande ljusbrun sand.

Schakt 55

Längd: 3,0 m

Djup: 0,7 m

Matjord: 0,4 m

På 0,3 m djup iaktogs en äldre markhorisont. Därunder fanns ett, 0,2 m tjockt lager bestående av ljusgrå lerig mjåla. Den naturliga marken bestod av sand.

Schakt 56

Längd: 4,0 m

Djup: 0,65 m

Matjord: 0,6 m

På 0,25 m djup iaktogs en äldre markhorisont. Under matjordslagren fanns ett 0,05 m tjockt lager med ljus lerig mjåla. Den naturliga marken bestod av sand. I schaktets västra del fanns en mindre och relativt grund nedgrävning. Denna innehöll mycket humös sand och bedöms vara sentida. I schaktets östra del fanns en 0,75 m bred, dikesliknande färgning i NV-SÖ riktning. Diket innehöll ljusgrå sand med litet inslag av kol.

Schakt 57

Längd: 4,5 m

Djup: 0,45 m

Matjord: 0,5 m

På 0,2 m djup iaktogs en äldre markhorisont. Den underliggande, äldre matjorden innehöll en hel del kol i de övre 0,1 m. I anläggningen fanns ett antal mörkfärgningar vilka mest troligt tillkommit i naturliga svackor. Mörk-färgningarna innehöll äldre matjord samt enstaka slag.

Schakt 58

Längd: 3,0 m

Djup: 0,7 m

Matjord: 0,2 m

Schaktet skar genom en större nedgrävning vilket syntes i schaktväggarna. Nedgrävningen innehöll ljusgrå sand blandat med en mindre mängd kol.

Schakt 59

Längd: 3,0 m

Djup: 0,6 m

Matjord: 0,4 m

I schaktets östra del påträffades en modern bebyggelse lämning.

Schakt 60

Längd: 4,0 m

Djup: 0,64 m

Matjord: 0,55 m

I anläggningens nordvästra del fanns en rundad mörkfärgning med fortsättning in under den norra schaktväggen. Anläggningen innehöll brun, humös sand med litet inslag av kol och skörbränd sten.

Schakt 61

Längd: 4,0 m

Djup: 0,66 m

Matjord: 0,25 m

Under matjorden fanns ett 0,18 m tjockt lager innehållande omblandad matjord och ljus mo. Därunder fanns ett 0,18 m tjockt lager med äldre, kolrik matjord.

Schakt 62

Längd: 4,0 m

Djup: 0,35 m

Matjord: 0,2 m

I östra kanten fanns en modern bebyggelse lämning med ett ytligt, relativt kompakt gruslager. I den västra delen fanns en mindre sentida nedgrävning.

Schakt 63

Längd: 3,5 m

Djup: 0,7 m

Matjord: 0,6 m

I östra kanten fanns resterna av en relativt sentida bebyggelse lämning med syllstenar.

Schakt 64

Längd: 4,0 m

Djup: 0,4 m

Matjord: 0,4 m

Matjorden var mycket skräpig och innehöll rester från modern bebyggelse. I var ände av schaktet fanns även större stenar som kan ha fungerat som syllsten till en relativt sentida bebyggelse (se även schakt 63).

Schakt 65

Längd: 3,0 m

Djup: 0,4 m

Matjord: 0,35 m

Koordinater: x 671116 y 147901

På 0,25 m djup iaktogs en äldre markhorisont.

Schakt 66

Längd: 4,0 m

Djup: 0,38 m

Matjord: 0,38 m

I schaktets botten syntes plogfåror i NNV-SSÖ riktning.

Schakt 67

Längd: 4,0 m
Djup: 0,38 m
Matjord: 0,38 m

Schakt 68

Längd: 4,0 m
Djup: 0,3 m
Matjord: 0,3 m

Schakt 69

Längd: 4,4 m
Djup: 0,35 m
Matjord: 0,3 m

Schakt 70

Längd: 3,5 m
Djup: 0,33 m
Matjord: 0,3 m
I schaktets botten syntes plogfårar i NNV-SSÖ riktning.

Schakt 71

Längd: 3,5 m
Djup: 0,35 m
Matjord: 0,3 m
På 0,2 m djup iakttogs en äldre markhorisont.

Schakt 72

Längd: 3,5 m
Djup: 0,3 m
Matjord: 0,25-0,3 m

Schakt 73

Längd: 3,2 m
Djup: 0,4 m
Matjord: 0,37 m
På 0,25 m djup iakttogs en äldre markhorisont.

Schakt 74

Längd: 3,5 m
Djup: 0,4 m
Matjord: 0,4 m
Koordinater: x 6711190 y 1478983
I schaktet fanns en rund mörkfärgning, 0,37 m i diameter, innehållande ljusgrå sand med litet inslag av kol.

Schakt 75

Längd: 4,0 m
Djup: 0,3 m
Matjord: 0,25 m
I schaktets botten fanns plogfårar i NNV-SSÖ riktning.

Schakt 76

Längd: 3,5 m
Djup: 0,4 m
Matjord: 0,35 m
På 0,25 m djup iakttogs en äldre markhorisont.

Schakt 77

Längd: 3,4 m
Djup: 0,25 m
Matjord: 0,25 m

Schakt 78

Längd: 3,2 m
Djup: 0,3 m
Matjord: 0,3 m

Schakt 79

Längd: 3,0 m
Djup: 0,2 m
Matjord: 0,2 m

Schakt 80

Längd: 3,2 m
Djup: 0,27 m
Matjord: 0,27 m

Schakt 81

Längd: 3,8 m
Djup: 0,25 m
Matjord: 0,25 m

Schakt 82

Längd: 3,0 m
Djup: 0,35 m
Matjord: 0,35 m

Schakt 83

Längd: 3,5 m
Djup: 0,4 m
Matjord: 0,35 m
Schaktet grävdes något för djupt.

Schakt 84

Längd: 4,0 m
Djup: 0,35 m
Matjord: 0,35 m

Schakt 85

Längd: 4,0 m
Djup: 0,2 m
Matjord: 0,2 m

Schakt 86

Längd: 3,4 m
Djup: 0,3 m
Matjord: 0,3 m

Schakt 87

Längd: 3,5 m
Djup: 0,3 m
Matjord: 0,3 m

Schakt 88

Längd: 3,5 m
Djup: 0,3 m
Matjord: 0,3 m

Schakt 89

Längd: 3,0 m
Djup: 0,4 m
Matjord: 0,4 m

Schakt 90

Längd: 3,2 m
Djup: 0,35 m
Matjord: 0,35 m

Schakt 91

Längd: 3,0 m
Djup: 0,25 m
Matjord: 0,25 m

Schakt 92

Längd: 2,5 m
Djup: 0,4 m
Matjord: 0,35-0,4 m
Mycket rötter i botten av schaktet.

Schakt 93

Längd: 3,2 m
Djup: 0,3 m
Matjord: 0,3m
Mycket rötter i botten av schaktet.

Schakt 94

Längd: 3,8 m
Djup: 0,2 m
Matjord: 0,2 m

Schakt 95

Längd: 3,0 m
Djup: 0,3 m
Matjord: 0,3 m
Koordinater: x 671111 y 147906

Schakt 96

Längd: 4,0 m
Djup: 0,1-0,2 m
Matjord: 0,1-0,2 m

Schakt 97

Längd: 3,0 m
Djup: 0,1-0,2 m
Matjord: 0,1-0,2 m
Mycket rötter i botten av schaktet.

Schakt 98

Längd: 3,5 m
Djup: 0,35 m
Matjord: 0,35 m

Schakt 99

Längd: 3,5 m
Djup: 0,35 m
Matjord: 0,35 m
Mycket rötter i botten av schaktet.

Schakt 100

Längd: 3,4 m
Djup: 0,3 m
Matjord: 0,3 m
Mycket rötter i botten av schaktet.

Schakt 101

Längd: 3,6 m
Djup: 0,3 m
Matjord: 0,3 m
I botten av schaktet fanns en markspricka fylld med sotig sand.

Schakt 102

Längd: 3,5 m
Djup: 0,35 m
Matjord: 0,35 m

Schakt 103

Längd: 3,0 m
Djup: 0,45 m
Matjord: 0,44 m
På 0,3 m djup iaktogs en äldre markhorisont. I schaktets botten fanns marksprickor fyllda med äldre matjord.

Schakt 104

Längd: 3,0 m
Djup: 0,35 m
Matjord: 0,3 m
Matjorden innehöll en del kol i de undre 0,05 m, något som även syntes i marksprickor i schaktets botten.

Schakt 105

Längd: 3,0 m
Djup: 0,4 m
Matjord: 0,25 m
I schaktets botten fanns marksprickor fyllda med kolrik matjord.

Schakt 106

Längd: 3,0 m
Djup: 0,36 m
Matjord: 0,34 m
Koordinater: x 671121 y 147895

Schakt 107

Längd: 3,0 m
Djup: 0,4 m
Matjord: 0,4 m

Schakt 108

Längd: 3,0 m
Djup: 0,35 m
Matjord: 0,35 m

Schakt 109

Längd: 3,0 m
Djup: 0,3 m
Matjord: 0,3 m

Schakt 110

Längd: 2,2 m
Djup: 0,5 m
Matjord: 0,3 m

Schaktet korsades av ett dike med Ö-V riktning. Diket innehöll omblandad ljusbeige mo och mörk matjord. Diket var ca 1,4 m brett i ytan och 1,0 m brett i botten. Sidorna var sneda och botten svagt skålformad (se även schakt 111).

Schakt 111

Längd: 3,0 m
Djup: 0,4 m
Matjord: 0,4 m

Schaktet korsades av ett dike med Ö-V riktning (se även schakt 110).

Schakt 112

Längd: 2,0 m
Djup: 0,58 m
Matjord: 0,55 m

Schaktet grävdes i N-S riktning. I schaktets NV hörn syntes en mindre nedgrävning fylld med modernt skräp som tegel, betong, glas och en ölburk.

Schakt 113

Längd: 2,0 m
Djup: 0,5 m
Matjord: 0,4 m

Matjorden hade infiltrerat ner ytterligare 0,1 m i den naturliga mon.

Norr om befintligt staket:

Schakt 114

Längd: 3,0 m
Djup: 0,5 m
Koordinater: x 671126 y 147914

Under grässvålen fanns ett 0,35 m tjockt, påfört och skräpig matjordslager. Därunder fanns ett 0,15 m tjockt lager med äldre matjord. I schaktets botten syntes plogspår i Ö-V riktning.

Schakt 115

Längd: 3,0 m
Djup: 0,35 m

Under grässvålen fanns ett 0,25 m tjockt, påfört och skräpig matjordslager. Därunder fanns ett 0,1 m tjockt lager med äldre matjord. I schaktets botten syntes plogspår i Ö-V riktning.

Schakt 116

Längd: 2,8 m
Djup: 0,5 m

Under grässvålen fanns ett 0,3 m tjockt, påfört och skräpig matjordslager. Därunder fanns ett 0,2 m tjockt lager med äldre matjord. I schaktets västra del fanns en skålformad, 0,45 m i diameter och 0,1 m djup, nedgrävning/avtryck (A) innehållande relativt humös sand, kol och tegelfragment. Den naturliga marken bestod av sand. Anläggningen ritades i profil.

Schakt 117

Längd: 2,3 m
Djup: 0,6 m

Under grässvålen fanns ett 0,35 m tjockt, påfört och skräpig matjordslager. Därunder fanns ett 0,23 m tjockt lager med äldre matjord. I schaktet fanns två troliga syllstensnedgrävningar/avtryck (B och C). Båda var runda och skålformade, 0,5 respektive 0,4 m i diameter och 0,26 respektive 0,12 m djupa. Båda anläggningarna innehöll humös sand med inslag av lite kol, sten och tegelfragment. Den naturliga marken bestod av sand. Anläggningarna ritades i profil och fotograferades.

Schakt 118

Längd: 2,0 m
Djup: 1,05 m

Under grässvålen fanns ett ca 0,7 m tjockt, påfört och skräpig matjordslager. Därunder fanns ett 0,25 m tjockt lager med äldre matjord. I schaktets botten observerades två nedgrävningar (D och E). Den västra nedgrävningen (D) var oregelbundet formad i plan, 1,02 x 0,8 m och 0,26 m djup. En sida var sned och den andra rak. Fyllningen bestod av mörk, humös mo med inslag av kol och tegelfragment. Den östra nedgrävningen (E) var närmast rund i plan, 0,9 m i diameter och 0,25 m djup. Fyllningen bestod av ljusgrå, något humös mo/mjåla med inslag av kol och tegelfragment. Nedgrävning D skar genom nedgrävning E. Båda anläggningarna ritades i profil och fotograferades.

Schakt 119

Längd: 4,0 m

Djup: 1,9 m i södra kanten (djupare i norr)

Schaktet grävdes i N-S riktning, genom fyllnads-massorna i en slänt. Under grässvålen fanns ett 1,8 m tjockt, påfört och skräplager. Därunder fanns ett stort område med kolrik sand som fortsatte in under den norra schaktväggen. I schaktets botten syntes även en rund mörkfärgning liknande ett syllstensavtryck. På grund av de instabila schaktväggarna kunde inte schaktbotten undersökas närmare. Den naturliga marken bestod av sand. Schaktet fotograferades.

Schakt 120

Längd: 3,5 m

Djup: 0,6 m

Under grässvålen fanns ett 0,3 m tjockt, påfört och skräpig matjordslager. Därunder fanns ett 0,25 m tjockt lager med äldre matjord. Den naturliga marken bestod av sand.

Schakt 121

Längd: 3,0 m

Djup: 0,55 m

Under grässvålen fanns ett 0,23 m tjockt, påfört och skräpig matjordslager. I schaktets botten observerades två nedgrävningar/möjliga stolphål (*F* och *G*). Nedgrävning *F* låg i mitten av schaktet och var närmast oval i plan, 0,7x0,9 m och 0,5 m djup. Sidorna var raka och botten plan. Fyllningen bestod av ljusgrå sand med litet inslag av kol samt någon enstaka sten. I anläggningen hittades även ett oidentifierbart järnföremål. Nedgrävning *G* låg sydöst om nedgrävning *F* och fortsatte in under den södra schaktväggen. Formen i plan var rundad. Djupet var 0,51 m. Sidorna var närmast raka och botten plan. Fyllningen bestod av ljus gråbrun sand med litet inslag av kol. Anmärkningsvärt var att ingen av anläggningarna innehöll tegelfragment tillskillnad mot övriga anläggningar i området. Kolprover togs in från båda anläggningarna varav ett (*F*) har daterats till vikingatid. Anläggningarna ritades i profil och fotograferades. Den naturliga marken bestod av sand.

Schakt 122

Längd: 3,0 m

Djup: 0,3 m

Matjord: 0,25 m

I schaktets östra del fanns en mörkfärgning (*H*) som fortsatte in under den östra schaktkanten. Denna visade sig vara skålformad i profilen och ca 0,1 m djup. Fyllningen bestod av gråbrun mullhaltig mo med inslag av kol och tegelfragment. Botten var något diffus och möjligen kan anläggningen representera ett syllstensavtryck.

Schakt 123

Längd: 2,8 m

Djup: 0,3 m

Matjord: 0,27 m

I schaktets nordöstra del fanns en rund skärvtenshård (*I*), 1,05 m i diameter. Anläggningen var skålformad och 0,3 m djup. Fyllningen bestod av stora mängder skärvig sten, sand och kol. Anläggningen ritades i profil och fotograferades. Härden har daterats till yngre bronsålder.

Schakt 124

Längd: 2,0 m

Djup: 0,45 m

Matjord: 0,35 m

Schakt 125

Längd: 3,5 m

Djup: 0,55 m

Matjord: 0,4 m

Schaktet grävdes i NV-SÖ riktning. Under matjorden fanns ett 0,15 m tjockt ljusare och äldre matjordslager. I schaktets nordvästra del fanns en stor mörkfärgning som fortsatte in under den västra och norra schaktkanten. Mörkfärgningen undersöktes inte ytterligare.

Schakt 126

Längd: 3,0 m

Djup: 0,45 m

Matjord: 0,35 m

Under matjorden fanns ett 0,12 m tjockt, påfört lager med ljusbeige sand. Sanden liknade den omgivande naturliga marken så mycket att schaktet grävdes för grunt. Vid närmare undersökning i mindre grop upptäcktes ytterligare ett 0,09 m tjockt matjordslager under sanden. Detta betyder att äldre lämningar fortfarande kan finnas i botten av schaktet.

Schakt 127

Längd: 3,5 m

Djup: 0,55 m

Matjord: 0,5 m

Matjoden var mycket skräpig. Modernt glas, tegel och järnskrot hittades i schaktet. I den östra delen observerades en dikesliknande färgning diagonalt genom schaktet, d.v.s. med NV-SÖ riktning. Diket var 0,5 m brett och innehöll mycket humös sandig mo.

Schakt 128

Längd: 3,0 m

Djup: 0,4 m

Matjord: 0,4 m

Matjorden var mycket skräpig (se även schakt 127). I schaktets NÖ del syntes flera större stenar, 0,5x0,4 m stora. Stenarna låg i vinkel och

bildade ett "hörn". Med tanke på storleken möjligen tillhörande ett spisröse. Med tanke på den skräpiga matjorden som omgav stenformationen undersöktes anläggningen inte ytterligare.

Schakt 129

Längd: 3,0 m

Djup: 0,55 m

Matjord: 0,2-0,3 m

Schaktet grävdes i NV-SÖ riktning. Matjorden var mycket skräpig och innehöll en hel del större stenar, vilka möjligen hör samman med stenarna i schakt 128.

Schakt 130

Längd: 2,8 m

Djup: 0,7 m

Matjord: 0,7 m

På 0,5 m djup iaktogs en äldre markhorisont. Den underliggande, äldre matjorden innehöll en hel del kol.

Schakt 131

Längd: 3,2 m

Djup: 0,3-0,5 m

Koordinater: x 671123 y 147902

Under grässvålen fanns ett 0,2 m tjockt, påfört sandlager. Därunder fanns matjord i ett 0,15 m tjockt lager. Den naturliga marken bestod av sand.

Område 3

Schakten grävdes i nordöst-sydvästlig riktning på ett ängsområde, längs med järnvägsrälsen. Om inget annat anges bestod den naturliga marken av ljusbeige mo. Alla schakt var 1,6 m breda.

Schakt 132

Längd: 2,8 m

Djup: 0,35 m

Matjord: 0,35 m

Koordinater: x 671097 y 147874

Schakt 133

Längd: 3,0 m

Djup: 0,35 m

Matjord: 0,35 m

Schakt 134

Längd: 2,8 m

Djup: 0,4

Matjord: 0,35 m

På 0,2 m djup iaktogs en äldre markhorisont. I schaktets botten fanns en markspricka fylld med sotig, ljus matjord. Den naturliga marken bestod av ljus mjåla.

Schakt 135

Längd: 2,5 m

Djup: 0,35 m

Matjord: 0,3 m

Schakt 136

Längd: 3,2 m

Djup: 0,48 m

Matjord: 0,45 m

Matjorden hade rinnig botten och hade infiltrerats ner i den naturliga mon ytterligare någon centimeter.

Schakt 137

Längd: 3,0 m

Djup: 0,45 m

Matjord: 0,38 m

Matjorden hade rinnig botten och infiltrerade ner i den naturliga mon ytterligare någon centimeter. I schaktets västra sida fanns en grund, ca 0,55 m stor, mörkfärgning innehållande ljusgrå mo/mjåla.

Schakt 138

Längd: 3,5 m

Djup: 0,9 m

Matjord: 0,15 m

Under matjorden fanns ett ca 0,5 m tjockt påfört lager innehållande omblandad mo och matjord. Därunder fanns ett 0,2 m tjockt, äldre matjordslager direkt på den naturliga marken.

Schakt 139

Längd: 4,0 m

Djup: 1,15 m

I schaktet fanns en ca 1,0 m djup nedgrävning innehållande sand, stenar, murtegel och gamla ledningar. Troligen representerar nedgrävningen en modern skräpgröp med byggnadsavfall.

Schakt 140

Längd: 4,0 m

Djup: 0,48 m

Matjord: 0,45 m

Schaktet grävdes inte i botten då ett elkabelschakt påträffades på 0,48 m djup.

Schakt 141

Längd: 3,0 m

Djup: 0,5 m

Koordinater: x 671102 y 147880

Schaktet grävdes inte i botten då endast sten och grus, troligen ytterkanten av banvallen, påträffades i schaktet.

Schakt 142

Längd: 2,8 m

Djup: 0,45 m

Matjord: 0,45 m

På 0,3 m djup iaktogs en äldre markhorisont.

Schakt 143

Längd: 3,4 m

Djup: 0,4 m

Matjord: 0,4 m

På 0,25 m djup iaktogs en äldre markhorisont.

I schaktet fanns ett 1,6 m brett dike med NNV-SSÖ riktning. Diket innehöll mycket ljus mo, något som kan betyda att diket har en hög ålder (se även schakt 144-145).

Schakt 144

Längd: 3,0 m

Djup: 0,4 m

Matjord: 0,35 m

I schaktet iaktogs ett 1,6 m brett dike i NNV-SSÖ riktning (se även schakt 143 och 145).

Schakt 145

Längd: 5,5 m

Djup: 0,35 m

Matjord: 0,25 m

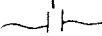

I schaktet iaktogs ett 1,6 m brett dike i NNV-SSÖ riktning (se även schakt 143-144).

Teckenförklaring historiska kartöverlägg

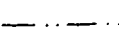
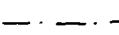
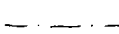

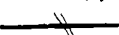
Bebyggelsesymboler

	Tätare bebyggelse
	Gård
	Torp
	Mindre byggnad, t. ex. lada
	Vattenkvarn
	Väderkvarn
	Större byggnad
	Kyrka

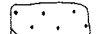

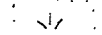

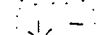

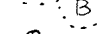
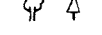

Kommunikation

	Väg
	Grind
	Milstolpe
	Bro
	Kavelbro

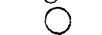
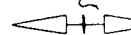
Gränser (fysiska och administrativa)

	Sockengräns
	Jordregisterenhet, gård/by
	Underordnad gräns, t.ex. gård i by
	Gränsmärke
	Hägnad

Markslag

	Åker
	Ödeåker, linda
	Äng
	Äng, delvis beskogad
	Äng, sank (sidvallsäng)
	Myr
	Backe
	Lövskog, barrskog
	Sjö
	Vattendrag

Övrigt

	Källa
	Gärdeslag

Besöksadress: Stigaregatan 2-4, tfn: 023-76 55 00

Postadress: Box 22, 791 21 Falun

www.dalarnasmuseum.se